

Три сестри

Антон Чехов народився у місті Таганрог, що здавна зазнав театральної слави. Однак гімназисти для відвідин театру мали допитатися дозволу в керівництва гімназії. Тому майбутній письменник із товаришами, нехтуючи порядками й правилами закладу освіти, перебирався в чужу одіж, накладав собі причіпну бороду, зодягав чорні окуляри, гримувався й завбачливо прослизав до театру задовго до початку спектаклю, аби причаїтися на гальорці. Подібні атракції зумовили організацію домашніх вистав, розпорядником яких був 14-літній Антон. Згодом пристрасть до драматургії письменник реалізував у ряді різноманітних п'єсок і п'єс. Найзначущішими серед яких є «Чайка», «Три сестри» і «Вишневий сад». У комедії «Чайка» йдеться про ілюзію творчої самореалізації, яка — попри все — не стає запорукою щасливого життя. П'єса «Три сестри» — це драма бездіяльності, де кожен лише очікує на початок життя, утім аж ніяк не намагається жити чи, принаймні, братися робити для цього бодай щось. А комедія «Вишневий сад», мов вінець творіння, що підсумовує наслідки привільного існування, за мішурою і легкістю якого криється страх відповідальності за власне життя й небажання і неспроможність зробити вибір. Феномен творчості Антона Чехова вже понад століття викликає дискусії, буває ліками для зболених душ і розумів, які прагнуть видужати, проте й нині лишається вкрай актуальним і не завжди збагненим найгострішим умам.

Антон Чехов
ТРИ СЕСТРЫ

Издано при поддержке АНО «Институт перевода», Россия

AD VERBUM

Видано за підтримки АНО «Інститут перекладу», Росія

Антон Чехов
(1860–1904)

Антон Чехов

ТРИ СЕСТРИ

*З російської переклала
Світлана Андрущенко*

**ВИДАВНИЦТВО АНЕТТИ АНТОНЕНКО
ЛЬВІВ**

УДК 821.161.1:82-21

Ч 56

Антон Чехов

ТРИ СЕСТРИ

П'єси

З російської переклала Світлана Андрющенко

Перекладено за виданням:

Чехов А.П. Избранные сочинения. В 2-х т. — Т. 2. /

Сост. Г. Бердникова; Примеч. В. Пересытниковой. —

М.: Худож. лит., 1979. — 701 с. (Б-ка классики. Русская лит-ра)

Феномен творчості Антона Чехова вже понад століття викликає дискусії, буває ліками для зболених душ і розумів, які прагнуть видужати, проте й нині лишається вкрай актуальним і не завжди збагненим найгострішим умам.

«Чайка», «Три сестри», «Вишневий сад» — найзначущіші п'єси не лише у творчості Чехова, а й у світовому мистецькому контексті. У них скрупульозно, мов під мікроскопом, досліджено душевну спонуку героїв діяти, творчо самореалізуватися, прагнення активно долучитися до творення щасливого майбуття. Та це позірно. А що ж істинно? Що насправді криється за такими спонуканими / порухами / прагненнями / мотивами вчинків, дій чи бездіяльності героїв п'єс? Саме під таким оглядом А. Чехов препарує людську душу у п'єсах із книжки «Три сестри».

У комедії «Чайка» йдеться про ілюзію творчої самореалізації, яка — попри все — не стає запорукою щасливого життя. П'єса «Три сестри» — це драма бездіяльності, де кожен лише очікує на початок життя, утім аж ніяк не намагається жити чи, принаймні, братися робити для цього бодай щось. А комедія «Вишневий сад», мов вінець творіння, що підсумовує наслідки привільного існування, за мішурою і легкістю якого криється страх відповідальності за власне життя й небажання і неспроможність зробити вибір.

Перевод издания и создание его оригинал-макета осуществлен при финансовой поддержке Федерального агентства по печати и массовым коммуникациям в рамках Федеральной целевой программы «Культура России (2012—2018 гг.)»

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це **ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»**.

ISBN 978-617-7654-04-8

ISBN 978-617-7192-29-8

(Серія «Колекція театральна»)

© Світлана Андрющенко,
український переклад, 2019

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2019

ЗМІСТ

ЧАЙКА

7

ТРИ СЕСТРИ

73

ВИШНЕВИЙ САД

157

ЧАЙКА

Комедія в чотирьох діях

ДІЙОВІ ОСОБИ:

ІРИНА МИКОЛАЇВНА АРКАДІНА, по чоловіку Трепльова — *акторка*

КОСТЯНТИН ГАВРИЛОВИЧ ТРЕПЛЬОВ — *її син, молодий чоловік*

ПЕТРО МИКОЛАЙОВИЧ СОРИН — *її брат*

НІНА МИХАЙЛІВНА ЗАРІЧНА — *молода дівчина, донька заможного поміщика*

ІЛЛЯ ОПАНАСОВИЧ ШАМРАЄВ — *поручик у відставці, управляючий у Соріна*

ПОЛІНА АНДРІЇВНА — *його дружина*

МАРІЙКА — *його донька*

БОРИС ОЛЕКСІЙОВИЧ ТРИГОРІН — *белетрист*

ЄВГЕН СЕРГІЙОВИЧ ДОРН — *лікар*

СЕМЕН СЕМЕНОВИЧ МЕДВЕДЕНКО — *учитель*

ЯКІВ — *працівник*

КУХАР

ПОКОЇВКА

Дія відбувається в садибі Соріна.

Поміж третьою і четвертою діями минає два роки.

ДІЯ ПЕРША

Частина парку в маєтку Соріна. Широка алея, що прямує від глядачів у глибину парку до озера, відгороджена естрадою, нашвидку змайстрованою для домашнього спектаклю, тож озеро зовсім не видно. Ліворуч і праворуч обабіч естради чагарник. Кілька стільців, столик.

Сонце щойно сіло. На естраді за опущеною завісою Яків та інші працівники; чути кашель і стукіт. Марійка і Медведенко входять ліворуч, повертаючись із прогулянки.

МЕДВЕДЕНКО: Чому ви завжди ходите в чорному?

МАРІЙКА: Це траур за моїм життям. Я нещасна.

МЕДВЕДЕНКО: Від чого? *(У роздумах.)* Не розумію... Ви здорова, батько у вас хоча і небагатий, але зі статком. Я живу скрутніше за вас. Я отримую лишень двадцять три карбованці на місяць, та ще вираховують з мене в емеритуру*, а все ж я не ношу трауру.

Сідають.

МАРІЙКА: Річ не у грошах. І бідняк може бути щасливий.

МЕДВЕДЕНКО: Це в теорії, а на практиці виходить так: я і матір та дві сестри і брат, а платні всього двадцять три карбованці. Адже їсти і пити треба? Чаю і цукру треба? Тютюну треба? Ось і крутисся.

МАРІЙКА *(озираючись на естраду)*: Скоро почнуть виставу.

* Капітал, утворений з добровільних щомісячних відрахувань службовців, який витрачають для видачі їм утримання додатково до пенсії. *(Прим. перекл.)*

МЕДВЕДЕНКО: Так. Гратиме Зарічна, а п'єсу створив Костянтин Гаврилович. Вони закохані одне в одного, і сьогодні їхні душі зіллються у прагненні дати один і той самий художній образ. А в моєї душі й у вашої немає спільних точок дотику. Я люблю вас, не можу від туги сидіти вдома, щодня ходжу пішки шість верст сюди та шість назад і стрічаю один лише індивідуалізм з вашого боку. Це зрозуміло. Я без коштів, родина в мене велика... Хіба хочеш прямувати за людиною, якій самій їсти нічого?

МАРІЙКА: Дурниці. (*Нюхає тютюн.*) Ваша любов вражає мене, але я не можу відповідати взаємністю, ото й усе. (*Простягає йому табакерку.*) Долучайтесь.

МЕДВЕДЕНКО: Нема бажання.

Пауза.

МАРІЙКА: Душно, мабуть, уночі буде гроза. Ви все філософствуете або ведете про гроші. Як на вас, немає більшого нещастя, як бідність, а як на мене, у тисячу разів легше ходити в лахмітті і жебракувати, ніж... Утім вам не второпати цього...

Заходять праворуч Сорін і Трепльов.

СОРІН (*спираючись на тростину*): Мені, брате, в селі якось не те, і, ясна річ, ніколи я тут не звикну. Вчора ліг о десятій і сьогодні вранці прокинувся о дев'ятій з таким відчуттям, ніби від тривалого сну в мене мозок прилип до черепа і таке інше. (*Сміється.*) А по обіді ненавмисно знову заснув, і тепер я весь розбитий, почуваюся жахливо, зрештою...

ТРЕПЛЬОВ: Дійсно, ти маєш мешкати в місті. (*Побачивши Марійку і Медведенка.*) Шановні, коли почнуть, вас покличуть, а тепер не можна тут. Ідіть, будь ласка.

СОРІН *(до Марійки)*: Маріє Іллівно, будьте така ласкава, попросіть вашого татуса, щоб він розпорядився відв'язати пса, бо той вие. Сестра знову всю ніч не спала.

МАРІЙКА: Говоріть з моїм батьком самі, а я не стану. Звільніть, будь ласка. *(До Медведенка.)* Ходімо!

МЕДВЕДЕНКО *(до Трепльова)*: Так ви перед початком відішліть когось сказати.

Обоє йдуть.

СОРІН: Значить, знову всю ніч витиме пес. Ось історія, ніколи в селі я не мешкав, як хотів. Траплялося, візьмеш відпустку на двадцять вісім днів і приїдеш сюди, щоб відпочити й усе, але тут тобі так допечуть усілякими дурницями, що вже з першого дня хочеться геть. *(Сміється.)* Завжди я їхав звідси із задоволенням... Ну, а тепер я у відставці, подітися нікуди зрештою. Хочеш — не хочеш, живи...

ЯКІВ *(до Трепльова)*: Ми, Костянтин Гавриловичу, купатися підемо.

ТРЕПЛЬОВ: Добре, тільки через десять хвилин будьте на місцях. *(Дивиться на годинник.)* Скоро почнемо.

ЯКІВ: Слухаю. *(Виходить.)*

ТРЕПЛЬОВ *(обводячи поглядом естраду)*: Ось тобі й театр. Завіса, потім перша куліса, потім друга і далі порожній простір. Декорацій жодних. Відкривається вид прямо на озеро і на горизонт. Підніmemo завісу рівно о пів на дев'яту, коли зійде місяць.

СОРІН: Чудово.

ТРЕПЛЬОВ: Якщо Зарічна запізниться, то, звичайно, пропаде весь ефект. Пора вже їй бути б. Батько і мачуха стережуть її, і вирватися їй з дому так само важко, як із в'язниці. *(Поправляє дядькові краватку.)* Голова і борода в тебе скуйовджені. Треба постригтися б абощо...

СОРІН *(розчісуючи бороду)*: Трагедія мого життя. У мене і замолоду була така зовнішність, ніби я запоєм

пив — і все. Мене ніколи не любили жінки. (*Сідаючи.*)
Чому сестра не в гуморі?

ТРЕПЛЬОВ: Чому? Сумує. (*Сідаючи поруч.*) Ревнує. Вона вже і проти мене, і проти вистави, і проти моєї п'єси, бо не вона грає, а Зарічна. Вона не знає моєї п'єси, але вже ненавидить її.

СОРІН (*сміється*): Вигадаєш ото...

ТРЕПЛЬОВ: Їй уже прикро, що ось на цій маленькій сцені матиме успіх Зарічна, а не вона. (*Подивившись на годинник.*) Психологічний курйоз — моя мати. Безперечно талановита, розумна, здатна ридати над книжкою, ушкварить тобі всього Некрасова напам'ять, за хворими доглядає, як ангел; але спробуй похвалити при ній Дузе*! Ого-го! Маєш вихваляти лишень її одну, мусиш писати про неї, кричати, захоплюватися її незвичайною грою в «*La dame aux camelias*»** або в «*Чаді життя*»***, та оскільки тут, у селі, цього дурману немає, то ось вона сумує і злиться, і всі ми — її вороги, всі ми винні. До того ж вона забобонна, боїться трьох свічок, тринадцятого числа. Вона скупа. У неї в Одесі в банку сімдесят тисяч — це я знаю напевно. А попроси в неї позичити, вона стане плакати.

СОРІН: Ти уявив, що твоя п'єса не подобається матері, і вже хвилюєшся, і все. Заспокойся, мати тебе обожнює.

ТРЕПЛЬОВ (*обриваючи у квітки пелюстки*): Любить — не любить, любить — не любить, любить — не любить. (*Сміється.*) Бачиш, моя мати мене не любить. Ще б пак! Вона хоче жити, любити, носити світлі кофтинки, а мені ось двадцять п'ять років, і я постійно нагадую

* Елеонора Дузе (1858–1924) — італійська акторка. (*Прим. перекл.*)

** «*Дама з камеліями*» (*фр.*).

*** П'єса Болеслава Маркевича (1822–1884), російського письменника, публіциста, літературного критика, держслужбовця. (*Прим. перекл.*)

їй, що вона вже не молода. Коли мене немає, їй тільки тридцять два роки, при мені ж сорок три, і за це вона мене ненавидить. Вона знає також, що я не визнаю театру. Вона любить театр, їй здається, що вона служить людству, святому мистецтву, а як на мене, сучасний театр — це рутинна, забобон. Коли піднімають завісу і при вечірньому освітленні, у кімнаті з трьома стінами, ці великі таланти, жерці святого мистецтва зображують, як люди ідуть, п'ють, люблять, ходять, носять свої піджаки; коли з вульгарних картин і фраз намагаються вивудити мораль — мораль маленьку, зрозумілу, корисну в домашньому побуті; коли в тисячі варіацій мені підносять усе одне й те саме, одне й те саме, одне й те саме, — то я біжу і біжу, як Мопассан утік від Ейфелевої вежі, яка тиснула йому на мозок своєю вульгарністю.

СОРІН: Без театру не можна.

ТРЕПЛЬОВ: Потрібні нові форми. Нові форми потрібні, а якщо їх немає, то ліпше вже нічого. (*Дивиться на годинник.*) Я люблю матір, сильно люблю; але вона веде безглузде життя, вічно носиться з цим письменником, ім'я її постійно на перших шпальтах газет, — і це мене стомлює. Іноді ж просто в мені говорить егоїзм звичайного смертного; буває шкода, що в мене мати відома акторка, і, здається, якби це була звичайна жінка, то я був би щасливішим. Дядьку, що може бути відчайдушніше і дурніше ситуації: траплялося, до неї навідалися суцільно знаменитості, акторки і письменники, і між ними тільки я один — ніщо, і мене терплять лише тому, що я її син. Хто я? Що я? Пішов із третього курсу університету з причини, як-то кажуть, яка не залежить від редакції, ніяких талантів, ані грошей за душею, а за паспортом я — київський міщанин. Адже батько мій київський міщанин, хоча теж був знаним актором. Так ось, коли, траплялося, в її вітальні всі ці акторки й письменники звертали на мене свою милостиву увагу, то мені здавалося, що своїми поглядами вони вимірювали

мою нікчемність, — я вгадував їхні думки і страждав від приниження...

СОРІН: До речі, скажи, будь ласка, що за людина цей белетрист? Не збагнути його. Постійно мовчить.

ТРЕПЛЬОВ: Людина розумна, проста, трошки, знаєш, меланхолійна. Дуже порядна. Сорок років виповниться йому ще не скоро, але він уже знаний і ситий... Щодо його писань, то... як тобі сказати? Мило, талановито... але... після Толстого або Золя не захочеш читати Тригоріна.

СОРІН: А я, брате, люблю літераторів. Колись я пристрасно хотів двох речей: прагнув одружитися і жадав стати літератором, але не склалося ні те, ні те. От. І маленьким літератором приємно бути зрештою.

ТРЕПЛЬОВ (*прислухається*): Я чую кроки... (*Обіймає дядька.*) Я без неї жити не можу... Навіть звук її кроків прекрасний... Я щасливий шалено. (*Швидко крокує назустріч Ніні Зарічній, яка входить.*) Чарівниця, мрія моя...

НІНА (*схвильовано*): Я не спізналася... Звісно, я не запізналася...

ТРЕПЛЬОВ (*цілуючи її руки*): Ні, ні, ні...

НІНА: Увесь день непокоїлася, мені було так лячно! Я боялася, що батько не пустить мене... Проте він зараз поїхав з мачухою. Червоне небо, вже починає сходити місяць, і я гнала коня, гнала. (*Сміється.*) Але я рада. (*Міцно тисне руку Соріна.*)

СОРІН (*сміється*): Оченятка, здається, заплакані... Ге-ге! Не добре!

НІНА: Це так... Бачите, як мені важко дихати. Через півгодини я поїду, маю квапитися. Не можна, не можна, заради Бога, не тримайте. Батько не знає, що я тут.

ТРЕПЛЬОВ: Справді, вже час починати. Треба йти кликати всіх.

СОРІН: Я сходжу, і все. Одну хвилину. (*Іде праворуч і співає.*) «У Франції два гренадера...»* (*Озирається.*) Раз

* Г. Гайне «Два гренадери».

так само ось я заспівав, а один товариш прокурора й каже мені: «А у вас, ваша вищостне, голос сильний...». Потім подумав і додав: «Утім... противний». (*Сміється й іде.*)

НІНА: Батько і його дружина не пускають мене сюди. Кажуть, що тут богема... бояться, як би я не пішла в артистки... А мене тягне сюди, до озера, як чайку... Моє серце сповнене вами. (*Озирається.*)

ТРЕПЛЬОВ: Ми одні.

НІНА: Здається, хтось там...

ТРЕПЛЬОВ: Нікого.

Поцілунок.

НІНА: Це яке дерево?

ТРЕПЛЬОВ: В'яз.

НІНА: Чому воно таке темне?

ТРЕПЛЬОВ: Уже вечір, темніють усі предмети. Не їдьте рано, благаю вас.

НІНА: Не можна.

ТРЕПЛЬОВ: А якщо я поїду до вас, Ніно? Я всю ніч стоятиму в саду і дивитимуся на ваше вікно.

НІНА: Не можна, вас помітить сторож. Трезор іще не звик до вас і гавкатиме.

ТРЕПЛЬОВ: Я вас люблю.

НІНА: Тсс...

ТРЕПЛЬОВ (*зачувши кроки*): Хто там? Ви, Якове?

ЯКІВ (*за естрадою*): Саме так.

ТРЕПЛЬОВ: Ставайте на місця. Вже час. Місяць сходить?

ЯКІВ: Саме так.

ТРЕПЛЬОВ: Спирт є? Сірка є? Коли очі почервоніють, потрібно, щоб пахло сіркою. (*До Ніни.*) Ідіть, там усе готово. Ви хвилюєтеся?..

НІНА: Так, дуже. Ваша мама — нічого, її я не боюся, але у вас Тригорін... Грати при ньому мені страшно і соромно... Знаний письменник... Він молодий?

ТРЕПЛЬОВ: Так.

НІНА: Які в нього чудові оповідання!

ТРЕПЛЬОВ (*холодно*): Не знаю, не читав.

НІНА: У вашій п'есі важко грати. У ній немає живих осіб.

ТРЕПЛЬОВ: Живі особи! Треба зображати життя не таким, як воно є, і не таким, як має бути, а таким, яким бачать його у мріях.

НІНА: У вашій п'есі мало дії, одна тільки читка. І в п'есі, як на мене, неодмінно має бути любов...

Обоє йдуть за естраду.

Заходять Поліна Андріївна і Дорн.

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Стає вогко. Поверніться, надіньте калоші.

ДОРН: Мені жарко.

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Ви не бережете себе. Це впертість. Ви — лікар і чудово знаєте, що вам шкодить вогке повітря, але ви хочете, аби я страждала; ви навмисне просиділи вчора весь вечір на терасі...

ДОРН (*наспівує*): «Не говори, що молодість згубила».

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Ви були так захоплені розмовою з Іриною Миколаївною... ви не помічали холоду. Зізнайтеся, вона вам до душі...

ДОРН: Мені п'ятдесят п'ять років.

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Дурниці, для чоловіка це не старість. Ви чудово збереглися і ще до вподоби жінкам.

ДОРН: То чого ж ви хочете?

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Перед акторкою ви всі ладні падати ниць. Усі!

ДОРН (*наспівує*): «Я знов перед тобою...» Якщо в суспільстві люблять артистів і ставляться до них інакше, ніж, скажімо, до купців, то це цілком прийнятно. Це — ідеалізм.

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Жінки завжди закохувалися у вас і вішалися на шию. Це теж ідеалізм?

ДОРН (*знизавши плечима*): А що ж? У ставленні жінок до мене було вдосталь хорошого. У мені любили передусім чудового лікаря. Років десять-п'ятнадцять тому, ви пам'ятаєте, у всій губернії я був єдиним порядним акушером. До того ж я завжди був чесною людиною.

ПОЛІНА АНДРІЇВНА (*хапає його за руку*): Дорогий мій!

ДОРН: Тихіше. Йдуть.

Заходять Аркадіна під руку з Соріним, Тригорін, Шамраєв, Медведенко і Марійка.

ШАМРАЄВ: У тисяча вісімсот сімдесят третьому році в Полтаві на ярмарку вона грала дивовижно. Неймовірно захоплення! Дивно грала! Чи не хочете також знати, де тепер комік Чадін, Павло Семенович? У Расплюєва був на висоті, ліпше за Садовського, клянуся вам, вельмишановна. Де він нині?

АРКАДІНА: Ви постійно цікавитесь якимись допотопними. Відкіля мені знати! (*Сідає.*)

ШАМРАЄВ (*зітхнувши*): Павлусь Чадін! Таких уже немає тепер. Сцена зійшла нанівець, Ірино Миколаївно! Перше були могутні дуби, а нині ми бачимо одні лишень пеньки.

ДОРН: Блискучих обдарувань тепер мало, це правда, але середній актор став набагато вище.

ШАМРАЄВ: Не можу з вами погодитися. Утім це справа смаку. *De gustibus aut bene, aut nihil**.

Трепльов виходить з-за естради.

АРКАДІНА (*до сина*): Мій милий сину, коли ж початок?

* Про смаки — або добре, або нічого (*латин.*).

ТРЕПЛЬОВ: Через хвилину. Майте терпіння.

АРКАДІНА (*читає з «Гамлета»*): «Мій сину! Зазирни до мене в душу, й побачиш ти її в кривавих ранах й смертельних виразках — немає порятунку!»

ТРЕПЛЬОВ (*із «Гамлета»*): «Й для чого ж піддалася ти тій згубі, шукаючи злочинної любові?»

За естрадою грають у ріжок.

ТРЕПЛЬОВ: Панове, починаємо! Прошу уваги!

Пауза.

ТРЕПЛЬОВ: Я починаю. (*Стукає паличкою і промовляє голосно.*) О ви, шановні, старі тіні, які носитеся за нічної часини над цим озером, приспіть нас, і нехай нам насниться те, що буде через двісті тисяч років!

СОРІН: Через двісті тисяч років не буде нічого.

ТРЕПЛЬОВ: Так от нехай зобразять нам це нічого.

АРКАДІНА: Нехай. Ми спимо.

Піднімають завісу; відкривається вид на озеро; місяць над горизонтом, його відображення у воді; на великому камені сидить Ніна Зарічна, уся в білому.

НІНА: Люди, леви, орли і куріпки, рогаті олені, гуси, павуки, мовчазні риби, які мешкали у воді, морські зірки, і ті, яких не можна було розгледіти оком, — словом, усі життя, усі життя, усі життя, завершивши сумне коло, згасли... Уже тисячі століть, як земля не носить на собі жодної живої істоти, і цей бідний місяць марно запалює свій ліхтар. На лузі вже не прокидаються з кигиканням журавлі, і хрущів не буває чутно в липових гаях. Холодно, холодно, холодно. Порожньо, порожньо, порожньо. Страшно, страшно, страшно.

Пауза.

НІНА: Тіла живих істот зникли в поросі, і вічна матерія перетворила їх на камені, на воду, на хмари, а душі їх усіх злилися в одну. Загальна світова душа — це я... я... У мені душа і Олександра Великого, і Цезаря, і Шекспіра, і Наполеона, і останньої п'явки. У мені свідомості людей злилися з інстинктами тварин, і я пам'ятаю все, все, все, і кожне життя в собі самій я переживаю знову.

Видно болотні вогні.

АРКАДІНА (*тихо*): Це щось декадентське.

ТРЕПЛЬОВ (*благально і з докором*): Мамо!

НІНА: Я самотня. Раз на сто років я відкриваю уста, щоб говорити, і мій голос звучить у цій порожнечі понуро, і ніхто не чує... І ви, бліді вогні, не чуєте мене... Під ранок вас народжує гниле болото, і ви блукаєте до світання, але без думки, без волі, без тріпотіння життя. Боячись, щоб у вас не зродилося життя, батько вічної матерії, диявол, щомиті у вас, як у каменях і у воді, проводить обмін атомів, і ви змінюєтеся безперервно. У Всесвіті залишається постійним і незмінним один лише дух.

Пауза.

НІНА: Як бранець, кинутий у порожній глибокий колодязь, я не знаю, де я і що на мене чекає. Від мене не приховано лише, що у впертій, жорстокій боротьбі з дияволом, початком матеріальних сил, мені судилося перемогти, і по тому матерія і дух зіллються в гармонії прекрасній і настане царство світової волі. Проте це буде, лише коли мало-помалу, по довгому, довгому ряді тисячоліть, і місяць, і світлий Сиріус, і Земля перетворяться на пил... А доти жах, жах...

Пауза; на тлі озера виринають дві червоні крапки.

НІНА: Ось наближається мій могутній противник, диявол. Я бачу його страшні, червоні очі...

АРКАДІНА: Сірою пахне. Це так потрібно?

ТРЕПЛЬОВ: Так.

АРКАДІНА (*сміється*): Так, це ефект.

ТРЕПЛЬОВ: Мамо!

НІНА: Він сумує без людини...

ПОЛІНА АНДРІЇВНА (*до Дорна*): Ви зняли капелюха. Одягніть, а то застудитеся.

АРКАДІНА: Це лікар зняв капелюха перед дияволом, батьком вічної матерії.

ТРЕПЛЬОВ (*розлютившись, голосно*): П'єсу скінчено! Досить! Завіса!

АРКАДІНА: Та чого ти сердишся?

ТРЕПЛЬОВ: Досить! Завіса! Подавай завісу! (*Тупнувши ногою.*) Завіса!

Завісу опускають.

ТРЕПЛЬОВ: Винен! Я не завбачив, що писати п'єси і грати на сцені може лише дехто обраний. Я порушив монополію! Мені... я... (*Хоче ще щось сказати, але махає рукою і йде ліворуч.*)

АРКАДІНА: Що з ним?

СОРІН: Ірино, не можна так, матінко, поводитися з молодим самолюбством.

АРКАДІНА: Що ж я йому сказала?

СОРІН: Ти його образила.

АРКАДІНА: Він сам попереджав, що це жарт, і я ставилася до його п'єси, як до жарту.

СОРІН: Одначе...

АРКАДІНА: Тепер виявляється, що він написав великий твір! Маєте, прошу! Тож улаштував він цей спектакль

і начадив сірою не для жарту, а для демонстрації... Йому хотілося повчити нас, як треба писати і що потрібно грати. Зрештою це стає нудно. Ці постійні вилазки проти мене і шпильки, воля ваша, набриднуть будь-кому! Примхливий, самозакоханий хлопчак.

СОРІН: Він хотів зробити тобі приємність.

АРКАДІНА: Так? Однак він не вибрав якоїсь звичайної п'єси, а змусив нас прослухати цю декадентську маячня. Жартома я готова слухати і марення, але ж тут претензії на нові форми, на нову еру в мистецтві. Та як на мене, ніяких тут нових форм немає, а просто кепський характер.

ТРИГОРІН: Кожен пише так, як хоче і як може.

АРКАДІНА: Нехай він пише, як хоче і як може, тільки нехай залишить мене у спокої.

ДОРН: Юпітере, ти сердишся...

АРКАДІНА: Я не Юпітер, а жінка. *(Запалює цигарку.)* Я не серджуся, мені тільки прикро, що молода людина так нудно проводить час. Я не хотіла його образити.

МЕДВЕДЕНКО: Ніхто не має підстави відокремлювати дух від матерії, позаяк, можливо, самий дух є сукупність матеріальних атомів. *(Жваво, до Тригоріна.)* А ось, знаєте, описати б у п'єсі і потім зіграти на сцені, як живе наш брат — учитель. Важко, важко живеться!

АРКАДІНА: Це справедливо, але не говоритимемо ні про п'єси, ні про атоми. Вечір такий славний! Чуєте, панове, співають? *(Прислухається.)* Як добре!

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Це на тому березі.

Пауза.

АРКАДІНА *(до Тригоріна)*: Сядьте поряд зі мною. Років десять-п'ятнадцять тому тут, на озері, музика і спів лунали безперервно майже щочочі. Тут на березі шість поміщицьких садиб. Пам'ятаю, сміх, шум, стрілянина, і

все романи, романи... Jeune premier'ем* і кумиром усіх цих шести садиб був тоді ось, рекомендую (*киває на Дорна*), доктор Євген Сергійович. І нині він чарівний, але тоді був неперевершений. Однак мені починає докоряти сумління. За що я образила мого бідного хлопчика? Я неспокойна. (*Голосно.*) Костю! Сину! Костю!

МАРІЙКА: Я піду пошукаю його.

АРКАДІНА: Будь ласка, мила.

МАРІЙКА (*іде ліворуч*): Ау! Костянтин Гавриловичу!.. Ау! (*Виходить.*)

НІНА (*виходячи з-за естради*): Очевидно, продовження не буде, мені можна вийти. Вітаю! (*Цілується з Аркадіною і Поліною Андріївною.*)

СОРІН: Браво! Браво!

АРКАДІНА: Браво! Браво! Ми милувалися. З такою зовнішністю, з таким дивовижним голосом не можна, гріх сидіти в селі. У вас має бути талант. Чуєте? Ви зобов'язані податися на сцену!

НІНА: О, це моя мрія! (*Зітхнувши.*) Однак вона ніколи не здійсниться.

АРКАДІНА: Хто знає? Ось дозвольте вам представити: Тригорін, Борис Олексійович.

НІНА: Ах, я така рада... (*Зніяковівши.*) Я завжди вас читаю...

АРКАДІНА (*саджаючи її біля себе*): Не варто ніяковіти, мила. Він знаменитість, але в нього проста душа. Бачите, він сам засоромився.

ДОРН: Вважаю, тепер можна підняти завісу, а то моторошно.

ШАМРАЄВ (*голосно*): Якове, підніми-но, брате, завісу!

Завісу піднімають.

НІНА (*до Тригоріна*): А правда, дивна п'єса?

* Першим коханцем (*фр.*) — театральне амплуа.

ТРИГОРІН: Я нічого не второпаю. Утім дивився я з задоволенням. Ви так щиро грали. І декорація була прекрасна.

Пауза.

ТРИГОРІН: Певно, в цьому озері багато риби.

НІНА: Так.

ТРИГОРІН: Я люблю рибалити. Для мене немає більшої насолоди, як сидіти під вечір на березі і дивитися на поплавок.

НІНА: Проте, гадаю, хто випробував насолоду творчості, для того вже решта насолод не існує.

АРКАДІНА (*сміючись*): Не кажіть такого. Коли йому говорять гарні слова, то він провалюється.

ШАМРАЄВ: Пам'ятаю, в Москві в оперному театрі якось знаменитий Сильва взяв нижню до. А тим часом, мов зумисне, сидів на галереї бас із наших синодальних співочих, і раптом, лишень уявіть наше крайнє здивування, ми чуємо з галереї: «Браво, Сильво!» — цілою октавою нижче... Ось так (*низьким баском*): «Браво, Сильво...». Театр так і завмер.

Пауза.

ДОРН: Тихий янгол пролетів.

НІНА: А мені вже час. Прощайте.

АРКАДІНА: Куди? Куди так рано? Ми вас не пустимо.

НІНА: На мене чекає тато.

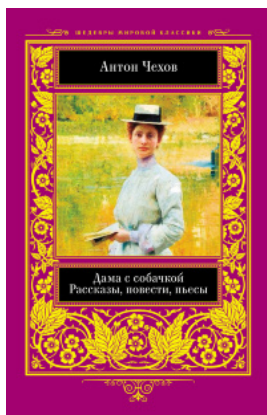
АРКАДІНА: Який він, справді...

Цілюються.

АРКАДІНА: Ну чим зарадити. Шкода, шкода вас відпускати.

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.

Рекомендована література

[Дама с собачкой](#)

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ